

Н. В. Фесенко,

к. е. н., доцент кафедри фінансів та банківської справи,

ВНЗ Укоопспілки "Полтавський університет економіки і торгівлі", м. Полтава

ORCID ID: 0000-0003-4870-4165

Л. М. Яремченко,

к. е. н., доцент кафедри фінансів та банківської справи,

ВНЗ Укоопспілки "Полтавський університет економіки і торгівлі", м. Полтава

ORCID ID: 0000-0002-7664-1678

DOI: 10.32702/2306-6806.2019.8.28

СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ ФУНКЦІОНУВАННЯ СТРАХОВОГО РИНКУ УКРАЇНИ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

N. Fesenko,

PhD in Economics, Associate Professor, Department of Finance

and Banking, Poltava University of Economics and Trade, Poltava

L. Yaremchenko,

PhD in Economics, Associate Professor, Department of Finance

and Banking, Poltava University of Economics and Trade, Poltava

THE STATE AND PROSPECTS OF UKRAINE'S INSURANCE MARKET FUNCTIONING IN GLOBALIZATION CONDITIONS

У статті досліджено стан страхового ринку України як одного із стратегічних секторів фінансового ринку та національної економіки в цілому. З'ясовано, що основні показники діяльності вітчизняного страхового ринку мають позитивні тенденції, але його окремі функціональні та інституційні характеристики не відповідають перспективним напрямкам розвитку. Визначено основні проблеми, які негативно впливають на функціонування страхового ринку в Україні: відсутність політичної та економічної стабільності, сталого зростання виробництва, неплатоспроможність населення, слабкі зовнішньоекономічні зв'язки України у сфері страхування з країнами ЄС та світу; недосконала нормативно-правова база, високий рівень інфляції, слабкий розвиток фондового ринку. Встановлено, що основними чинниками, що стримують розвиток страхового ринку України є: відсутність вторинного ринку страхових послуг, механізмів ефективної взаємодії банківського та страхового секторів економіки, низький рівень розвитку допоміжної інфраструктури страхового ринку, недостатній інформації про стан і можливості страхового ринку, низький рівень довіри населення до страхових компаній.

The article analyzes the state of the insurance market of Ukraine as one of the strategic sectors of the financial market and the national economy as a whole. As foreign experience shows, insurance companies have a special place in providing the investment process, and the possibility of accumulation of significant financial resources makes the insurance market a powerful source of investment resources. It is revealed that the main indicators of activity of the domestic insurance market are positive tendencies, but its separate functional and institutional characteristics do not correspond to perspective directions of development. The main problems that have a negative impact on the functioning of the insurance market in Ukraine are identified: lack of political and economic stability, sustainable growth of production, insolvency of the population, weak foreign economic relations of Ukraine in the field of insurance with EU countries and the world; imperfect legislative framework, high inflation, weak stock market development. It is established that the main factors hindering the development of the insurance market of Ukraine are: lack of secondary market of insurance services, mechanisms of effective interaction of the banking and insurance sectors of the economy, low level of development of auxiliary infrastructure of the insurance market, insufficient information on the state and capabilities of the insurance market, low level of public confidence to insurance companies. Adaptation of the insurance market to the changes related to the modernization of financial instruments in the insurance industry and the introduction of innovative technologies in the organization of insurance activities will contribute to improving the quality of insurance protection,

stimulating the introduction of new types of insurance and insurance technologies, expanding the range of insurance services, improving the forms and methods of insurance oversight. The indicated scientific results allowed to deepen the theoretical foundations on the activity of the insurance market and create the basis for the development of proposals on the directions of its regulation and further development.

*Ключові слова: страхування, страховий ринок страхові компанії, страхові виплати, страхові премії.
Key words: insurance, insurance market, insurance companies, insurance payments, insurance premiums.*

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Ринок страхових послуг є одним із невід'ємних елементів ринкової інфраструктури та фінансової системи країн із розвинутою ринковою економікою. Досить часто за міжнародними рейтингами рівень економічного розвитку країни визначають за рівнем організації страхової справи, яка за дохідністю в багатьох країнах випереджає промисловий та банківський сектори. Крім того, в процесі своєї діяльності, страхові компанії забезпечують формування ефективних ринкових механізмів залучення інвестиційних ресурсів у національну економіку. У сучасних динамічних умовах глобалізації та інтеграції України в європейське та світове співтовариство виникає об'єктивна потреба поглиблення досліджень проблем розвитку страхового ринку в Україні та пошуку напрямів щодо їх перспективних напрямів функціонування.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Дослідженню стану і проблем розвитку вітчизняного страхового ринку присвятили свої наукові праці В. Базилевич, О. Барановський, О. Гаманкова, О. Заруба, С. Осадець, Є. Романенко, О. Слюсаренко, І. Фисун, В. Фурман та інші. Однак на сьогодні актуальним залишається визначення нових тенденцій та перспективних напрямів розвитку вітчизняного ринку страхових послуг, що зумовлює актуальність даного дослідження, підкреслює його теоретичну і практичну значимість.

МЕТА СТАТТІ

Метою дослідження є аналіз стану страхового ринку, основних проблем його розвитку в сучасних умовах та визначення напрямів подальшого розвитку ринку страхових послуг в Україні в контексті підвищення рівня його конкурентоспроможності в умовах глобалізації.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ

Регулювання страхового сектору в Україні на сучасному етапі характеризується значною динамічністю і розширенням переліку страхових послуг з добровільних видів страхування, підвищенням вимог до порядку створення діяльності страхових компаній та їх конкурентоспроможності, подальшої інтеграції країни у міжнародні структури та необхідністю залучення страхового ринку до вирішення найважливіших питань економічного розвитку.

Ринок страхових послуг продовжує утримувати друге місце за рівнем капіталізації серед інших небанківських фінансових ринків. Загальна кількість страхових компаній (СК) станом на кінець 2018 становила 281, у тому числі СК "life" — 30 компаній, СК "non-life" — 251 компанія (табл. 1).

Протягом останніх років кількість страхових компаній продовжує тенденцію до зменшення, так за 2018 рік порівняно з 2017 роком, кількість компаній зменшилася на 13 СК, порівняно з 2016 роком зменшилася на 29 СК.

Однією з основних причин скорочення кількості СК є затвердження влітку 2018 р. Національною комісією, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг (Нацкомфінпослуг) розпорядження № 850 "Про Положення про обов'язкові критерії і нормативи достатності капіталу та платоспроможності, ліквідності, прибутковості, якості активів та ризиковості операцій страховика". Згідно з документом впродовж двох років страховики повинні сформувати додатковий запас ліквідності та очистити свої портфелі від неякісних активів.

З 30 червня 2020 року розмір "подушки безпеки" для ризикових СК складатиме 30 млн грн, а для компаній зі страхування життя — 45 млн грн. До кінця 2018 р. компаніям потрібно було сформувати "подушку безпеки" в розмірі 30% від необхідної суми (9 млн грн для ризикових СК і 13,5 млн грн — для "лайфових"), а до 30 червня 2019 р. — вже 60% (18 млн грн і 27 млн грн відповідно). Великі страхові компанії виконують це завдання, а ось дрібні, які не відповідають новим правилам, вже поступово залишають ринок.

Додатково регулятор підвищив вимоги до активів, які можуть враховуватися під час розрахунку нормативів платоспроможності. 20—40% страхових резервів (у залежності від виду діяльності) мають бути низькоризиковими, наприклад ОВДП, облігації міжнародних фінансових організацій, поточні рахунки і депозити в банках з рейтингом не менше АА за національною рейтинговою шкалою [2]. Нові вимоги покликані виключити з ринку страхові компанії з ліквідними активами у кілька тисяч гривень, які мають зобов'язання на десятки чи сотні мільйонів, а страхові виплати здійснюють за рахунок коштів нових клієнтів. Запровадження таких заходів стимулює вітчизняні страхові компанії мати ресурс для ефективною діяльності й повного виконання своїх зобов'язань і, як наслідок, суттєво підвищить надійність, конкурентоспроможність та інвестиційну привабливість страхового ринку України.

Загальні показники діяльності страхового ринку та його динаміка представлено в таблиці 2.

Основні закономірності функціонування страхового ринку України відображає аналіз показників галузі за головними та найбільш поширеними видами страхування, визначальними серед яких є обсяги страхових премій та обсяги страхових виплат компаній. Позитивною є тенденція до збільшення обсягів надходжень валових страхових премій та чистих страхових премій протягом 2018 року порівняно із 2017 роком на 13,7% та 20,8% відповідно.

Таблиця 1. Кількість страхових компаній за 2016–2018 роки

Кількість страхових компаній	2016	2017	2018
Загальна кількість	310	294	281
в т.ч. СК «non-Life»	271	261	251
в т.ч. СК «Life»	39	33	30

Джерело: складено авторами на основі [1].

Таблиця 2. Основні показники діяльності страхового ринку та його динаміка

	2016	2017	2018	Темпи приросту	
				2017/ 2016	2018/ 2017
				%	%
Кількість договорів страхування, укладених протягом звітного періоду, тис. одиниць					
Кількість договорів, крім договорів з обов'язкового страхування від нещасних випадків на транспорті, у тому числі:	61 272,8	70 658,2	77 495,0	15,3	9,7
- зі страховальниками-фізичними особами	42 534,6	66 915,2	72 460,2	57,3	8,3
Кількість договорів з обов'язкового особистого страхування від нещасних випадків на транспорті	118 198,4	114 824,7	123 582,5	-2,9	7,6
Страхова діяльність, млн грн					
Валові страхові премії, у т.ч.:	35 170,3	43 431,8	49 367,5	23,5	13,7
зі страхування життя	2 756,1	2 913,7	3 906,1	5,7	34,1
Валові страхові виплати, у т.ч.:	8 839,5	10 536,8	12 863,4	19,2	22,1
зі страхування життя	418,3	556,3	704,9	33,0	26,7
Рівень валових виплат, %	25,1%	24,3%	26,1%	-	-
Чисті страхові премії	26 463,8	28 494,4	34 424,3	7,7	20,8
Чисті страхові виплати	8 561,0	10 256,8	12 432,6	19,8	21,2
Рівень чистих виплат, %	32,3%	36,0%	36,1%	-	-
Перестраховування, млн грн					
Сплачено на перестраховування, у т.ч.:	12 668,7	18 333,6	17 940,7	44,7	-2,1
- перестраховикам-резидентам	8 706,4	14 937,4	14 943,2	71,6	0,0
- перестраховикам-нерезидентам	3 962,3	3 396,2	2 997,5	-14,3	-11,7
Виплати, компенсовані перестраховиками, у т.ч.:	1 233,2	1 208,2	2 459,0	-2,0	103,5
- перестраховиками-резидентами	278,5	280,0	430,8	0,5	53,9
- перестраховиками-нерезидентами	954,7	928,2	2 028,2	-2,8	118,5
Отримані страхові премії від перестраховальників-нерезидентів	40,1	46,1	48,4	15,0	5,0
Виплати, компенсовані перестраховальникам-нерезидентам	14,2	13,8	44,4	-2,8	221,7
Страхові резерви, млн грн					
Обсяг сформованих страхових резервів	20 936,7	22 864,4	26 975,6	9,2	18,0
- резерви зі страхування життя	7 828,2	8 389,6	9 335,1	7,2	11,3
- технічні резерви	13 108,5	14 474,8	17 640,5	10,4	21,9
Активи страховиків та статутний капітал, млн грн					
Загальні активи страховиків (згідно з формою 1 (П(С)БО 2))	56 075,6	57 381,0	63 493,3	2,3	10,7
Активи, визначені ст. 31 Закону України «Про страхування» для представлення коштів страхових	35 071,9	36 084,6	40 666,5	2,9	12,7
Обсяг сплачених статутних капіталів	12 661,6	12 831,3	12 636,6	1,3	-1,5

Джерело: складено авторами на основі [1].

Збільшення валових страхових премій відбулося майже по всім видам страхування, а саме:

- автострахування (КАСКО, ОСЦПВ, "Зелена картка") (22,3%);
- страхування майна (26,3%);
- страхування життя (34,1%);
- страхування від вогневих ризиків та ризиків стихійних явищ (25,0%);
- страхування кредитів (у 2 рази);
- медичне страхування (21,0%);
- страхування медичних витрат (55,1%);
- страхування від нещасних випадків (34,1%) [1].

Водночас зменшилися валові страхові премії зі страхування вантажів та багажу (38,1%); страхування фінан-

сових ризиків (8,2%); страхування відповідальності перед третіми особами (12,2%).

Питома вага чистих страхових премій у валових страхових преміях за 2018 рік становила 69,7%, що на 4,1 в.п. більше в порівнянні з 2017 роком.

Обсяг валових страхових виплат/відшкодувань у порівнянні з 2017 роком збільшився на 22,1%, обсяг чистих страхових виплат збільшився на 21,2%. Зростання обсягів валових страхових виплат за 2017 рік мало місце у більшості основних системоутворюючих видах страхування, а саме:

- страхування майна (в 4 рази);
- автострахування (16,7%);
- медичне страхування (25,3%);

Таблиця 3. Концентрація страхового ринку за 2018 рік

Перші (Top)	страхування «Life»		страхування «non-Life»		
	Надходження премій (млн грн)	Частка на ринку, %	Надходження премій (млн грн)	Частка на ринку, %	Кількість СК, які більше 50% страхових премій отримали від перестраховальників
Top 3	2 122,1	54,3	6 834,4	15,0	3
Top 10	3 783,9	96,9	18 022,2	39,6	4
Top 20	3 904,8	100,0	28 119,4	61,9	8
Top 50	x	x	40 205,5	88,4	10
Top 100	x	x	44 497,5	97,9	15
Top 150	x	x	45 310,6	99,7	18
Всього по ринку	3 906,1	100,0	45 461,4	100,0	26

Джерело: складено авторами на основі [1].

— страхування життя (26,7%) [1].

Водночас зменшилися валові страхові виплати зі страхування фінансових ризиків на 15,7% та страхування кредитів на 70,1%.

Високий рівень валових та чистих страхових виплат спостерігається з медичного страхування — 60,1% та 64,6%, за видами добровільного особистого страхування — 37,2% та 42,7%, за видами недержавного обов'язкового страхування — 36,2% та 37,0% відповідно.

Рівень страхових виплат є показником, що впливає на довіру споживачів до страхових продуктів, які пропонуються на ринку. За еталон цього показника часто приймають середнє значення рівня виплат для Великої Британії як історично країни з високорозвиненим страховим ринком та стандартами.

Операції вихідного перестраховання за 2018 рік зменшилися на 2,1% за рахунок зменшення на 11,7% обсягів перестраховання із страховиками-нерезидентами. Водночас операції з перестраховання в середині країни збільшилися 0,04% [1].

Головна особливість фінансів страховиків — виділення в складі залученого капіталу страхових резервів. Потреба в формуванні страхових резервів обумовлена імовірнісним характером страхових подій і невизначеністю моменту настання та розміру збитків.

Страхові резерви — величина, яка визначає грошову оцінку зобов'язань страховика за договорами страхування (перестраховання), розрахована відповідно до вимог законодавства з метою забезпечення майбутніх страхових виплат залежно від видів страхування [3].

Страхові резерви станом на кінець 2018 року зросли на 18,0% у порівнянні з аналогічною датою 2017 року, водночас резерви зі страхування життя зросли на 11,3%, технічні резерви — на 21,9%.

Протягом 2018 року на страховому ринку України поступово відбувається зміна в структурі іноземного капіталу: на зміну європейському капіталу поступово приходять заокеанський. Так, міжнародна група компаній АХА, яка представлена в Україні компаніями "АХА Страхування" та "АХА Страхування життя", оголосила, що виходить з українського ринку, продаючи українські компанії канадському фінансовому холдингу Fairfax Financial Holding Limited. Це вже друга інвестиція канадського холдингу в страхування України. Раніше Fairfax вже придбав австрійську страхову компанію "QBE Україна". Таким чином, частка північноамериканського капіталу в страховому ринку України протягом 2018 року зростає майже до 10% [4].

У порівнянні з аналогічною датою 2017 року збільшилися такі показники, як загальні активи страховиків на 10,7%, з них активи, визначені законодавством для покриття страхових резервів — на 12,7% [1]. Ефективне управління активами повинне забезпечити стра-

ховій компанії фінансову надійність, можливість виконувати страхові зобов'язання у випадку недостатності страхових резервів, отримувати інвестиційний прибуток та мобілізувати ресурси для нарощування власного капіталу.

Концентрація страхового ринку за надходженнями валових страхових премій станом на 31.12.2018 рік представлена в таблиці 3.

Отже, незважаючи на значну кількість компаній, фактично на страховому ринку основну частку валових страхових премій — 97,9% — акумулюють 100 СК "non-Life" (39,8% всіх СК "non-Life") та 96,9% — 10 СК "Life" (33,3% всіх СК "Life").

Проведений аналіз основних показників діяльності страхових компаній України впродовж 2016—2018 років свідчить про зміцнення тенденції до зростання обсягів вітчизняного страхового ринку.

Серед позитивних чинників слід назвати стійке зростання обсягів страхових резервів та активів, що є необхідною умовою стабільного функціонування і розвитку страхового ринку.

Незважаючи на досить високі темпи зростання кількісних показників, інституційні та функціональні характеристики страхового ринку України загалом не відповідають тенденціям світових страхових ринків та реальним потребам вітчизняної економіки, що зумовлює його істотне відставання у глобальному процесі формування світової фінансової системи.

Основними проблемами, які негативно впливають на розвиток страхового ринку в Україні визначимо такі:

- відсутність політичної та економічної стабільності, сталого зростання виробництва, неплатоспроможність населення, дефіцит фінансових ресурсів;
- слабкі зовнішньоекономічні зв'язки України у сфері страхування з іншими країнами;
- недосконала і фрагментарна законодавча база, відсутність державних преференцій на страховому ринку, неефективний контроль з боку держави, прояви монополізму;
- високий рівень інфляції, що унеможливує реалізацію надійних інвестиційних програм, а також реальних фінансових механізмів для довгострокового розміщення страхових резервів;
- слабкий розвиток фондового ринку, що не дає змогу використовувати цінні папери як категорію активів для захищеного розміщення страхових резервів;
- відсутність вторинного ринку страхових послуг, механізмів ефективного взаємодії банківського та страхового секторів економіки, низький рівень розвитку допоміжної інфраструктури страхового ринку;
- неналежний рівень інформації про стан і можливості страхового ринку, відсутність довіри населення до страхування.

Перспективи розвитку страхової галузі потребують докорінних змін у системі підготовки та забезпечення кадрами учасників страхового ринку.

За прогнозами експертів, протягом 2019 р. у функціонуванні страхового ринку України очікуються наступні зміни:

1. Перерозподіл страхового ринку.

Кількість страхових компаній буде зменшуватися, не витримавши конкуренції та нових регуляторних вимог. При цьому темпи зростання основних показників діяльності страховиків зберігатимуться. Хоча в цьому сенсі багато що залежить від регулятора — його подальших дій, зокрема щодо "чистки" ринку від недобросовісних страховиків, що не виконують чи не мають можливості виконувати свої зобов'язання за укладеними договорами. Процес очищення ринку пройде набагато швидше у разі прийняття закону про "спліт" та передачі функцій регулятора Нацбанку, що передбачено Меморандумом співпраці між Україною та Міжнародним валютним фондом [4].

2. Підвищення попиту на медичне страхування.

Якщо щорічний приріст медичного страхування протягом останніх 5 років становив близько 15%, то в 2019 році очікується його приріст до 35%. Збільшення відбудеться з декількох причин:

— зростання цін на медикаменти і обслуговування у клініках;

— вітчизняні компанії все частіше впроваджують соціальні пакети для залучення й утримання персоналу;

— реформа державної охорони здоров'я, яка дозволить медичному страхуванню стати, практично, єдиним дієвим способом отримувати якісну медичну допомогу.

3. Глобалізація страхового ринку.

Процеси формування глобального середовища безпосередньо впливають на розвиток, інформатизацію і функціонування національних страхових ринків, у тому числі на страховий ринок України. Країна, яка не враховує глобальних аспектів розвитку страхової сфери, ризикує залишитися далеко позаду від лідерів світового страхового ринку та не зможе претендувати на взаємовигідне партнерство в міжнародному співтоваристві.

Глобалізація страхового ринку проглядається протягом останніх років і, судячи з усього, буде продовжуватися. ТОП-20 страховиків володіють 80% всього українського страхового ринку. Щороку покидають ринок дрібні компанії і їх портфелі відразу ж "поглинаються" лідерами ринку. Це ще більше прискорює процес концентрації ринку топовими страховиками [5].

4. Поява нових страхових продуктів.

4.1. Кібер-страхування.

Доволі новим і мало дослідженим на вітчизняному страховому ринку є кібер-страхування. Під ІТ та кібер-ризиком мається на увазі будь-який ризик що призводить до фінансових втрат, знищення або погіршення репутації банку у результаті виходу з ладу ІТ систем, систем інформаційної безпеки.

Втрати бізнесу від кібератак ростуть величезними темпами. Аналітики групи Allianz проорокують зростання втрат бізнесу від кібератак до 2 трильйонів у 2019 році. В останні роки цей інструмент набув поширення на міжнародному ринку. І зараз його пропонує понад 60 страхових компаній по всьому світу [6]. На цьому етапі український страховий ринок істотно відстає від своїх західних колег у питанні розробки і впровадження продукту кібер-страхування. Поступово значна кількість вітчизняних компаній засвідчує, що страхування кіберризиків у сукупності з власними технічними способами захисту куди більш надійніші і, найголовніше, дешевші, ніж цілком самостійний захист.

4.2. Insuretech.

Insuretech — молода технологічна галузь, сконцентрована на розробці ІТ-рішень у сфері страхування. Це

можуть бути як сервіси для споживачів, так і інструменти для роботи insurance-фахівців.

В ІВМ з'ясували, що 81% найуспішніших страхових компаній вже інвестували або співпрацюють з insuretech-проектами. Це говорить про те, що для процвітання страховикам життєво необхідні технології. Щоб конкурувати на ринку, вони повинні або вкладати гроші у власні розробки, або використовувати готові рішення ІТ-компаній. Ще один шлях — підтримувати стартапи, які розробляють відповідні технології. Фахівці McKinsey провели дослідження і виявили найбільш популярні технологічні рішення, які вже використовуються в insuretech-проектах. У топ рішень увійшли мікрострахування (3%), блокчейн (4%), P2P (4%), робо-едвайзер (10%), гейміфікація (10%), страхування для IoT-сфери (12%), страхування на основі використання (13%), великі дані і машинне навчання (20%) [9].

4.3. P2P-страхування і мікрострахування.

Найвідоміший приклад страхування peer-to-peer — ізраїльсько-американський Lemonade. Його мета — змінити уявлення своїх клієнтів про страхування як про довгостроковий і бюрократичний процес, надаючи послуги майнового страхування за допомогою мобільного додатку. У разі настання страхового випадку клієнт Lemonade використовує камеру свого мобільного телефону, щоб зробити фотознімки збитків або записати відео [12].

Сервіс працює за принципом передплати, страхові виплати формуються з внесків самих користувачів. У Lemonade використовуються AI та машинне навчання. Завдяки цьому операції проходять швидко. На сайті заявлено, що користувачеві знадобиться 90 сек, щоб оформити страховку, і 3 хв — щоб отримати виплату. У технологію повірили інвестори: загальний обсяг інвестицій сягає 180 млн дол. [9].

Сучасні технології дозволяють захистити документи, ключі, невеликі гаджети. Ця сфера тільки розвивається, але вже через кілька років такий захист стане звичним явищем.

4.4. Блокчейн у страховій сфері.

Наразі не тільки страхування, а й сфера фінансових послуг загалом переживає кризу довіри. Дослідження компанії Edelman показує, що вирішити цю проблему можуть мобільні телекомунікаційні технології і блокчейн [9].

Сам термін Blockchain означає ланцюжок блоків, у якому витримується строга послідовність. Блоки — це інформація про транзакції, угоди і контракти всередині системи. Вся інформація в блокчейн накопичується і формує базу даних, що постійно доповнюється. З цієї бази неможливо нічого видалити або замінити блок. Навіть більш, ця база "безмежна" — в неї може бути записано нескінченну кількість транзакцій.

Основне завдання — захист даних клієнтів, розробка більш прозорих та доступних страхових рішень. Передбачається, що блокчейн і смартконтракти зможуть підвищити ефективність сектора до 30%.

Переваги для страхового сектора:

— підвищення лояльності і зацікавленості клієнтів;

— пропозиції нових економічно вигідних продуктів для ринків, що розвиваються;

— розробка страхових продуктів, пов'язаних з "інтернетом речей".

Успіх буде полягати в надійній розподіленій платформі, на якій клієнти зможуть безпосередньо працювати зі своїми особистими даними, колективними страховими полісами і розумними контрактами [13].

4.5. "Інтернет речей" (IoT) у страхуванні.

Страхова галузь допоможе підприємствам увійти в новий світ технологій максимально захищеними.

AIG провела дослідження досвіду великих компаній, які впроваджують технології "Інтернету речей", в якому взяли участь компанії-страхувальники, які за багатьма показниками використання IoT-технологій дуже

впливають на світову економіку. Щорічно прогнозується 20% зростання ринку "Інтернету речей" — до 2020 року внесок IoT-технологій в світову економіку складе \$ 15 трлн. До цього часу до інтернету буде підключено 50 млрд пристроїв.

Страхові компанії будуть здійснювати не тільки кількісний, але і глибинний якісний аналіз даних про застрахованих об'єктах. Компанії зможуть не тільки спиратися на статистичні дані при оцінці ризику, але безпосередньо моделювати можливі ризики. Впровадження технологій "Інтернету речей" в страхуванні буде сприяти розвитку нових страхових продуктів, послуг і методів роботи [14].

IoT-технології розвивають страхову сферу, знижуючи ризики. Наприклад, датчики диму в квартирі дозволяють вчасно помітити загоряння і загасити пожежу, поки вона не завдала великих збитків, і виплати за страховкою будуть нижчі. Це вигідно страховим компаніям. Вони можуть знизити вартість послуг для клієнтів, які встановили таке обладнання.

Стосовно автострахування, то тут компанія зможе відстежувати швидкість авто та інші параметри поведінки, як це робить True Motion. Для обережних водіїв страхові внески також стануть нижчими [9].

4.6. Страхування на основі використання

Механізм страхування на основі використання можна розглянути на прикладі українського проекту YouScore від YouControl. Команда розробила рішення, яке аналізує благонадійність компанії. Проект допомагає банку ухвалити точне неупереджене рішення про кредит, а страховій компанії — визначити можливість співпраці з клієнтом. В ухваленні зважених рішень у разі страхування допоможуть сучасні сервіси збору та аналізу відкритих даних. Наприклад, API-сервіс YouScore надає користувачеві інформацію для формування уявлення про бізнес-партнера і можливі ризики співпраці з ним. Система допоможе уникнути "токсичних" партнерів і шахраїв. Впровадження таких технологій допоможе страховій галузі знизити витрати на аналіз партнерів і підвищити ефективність аналізу [9].

4.7. Робо-едвайзер, big data і ML.

Штучний інтелект, машинне навчання та аналіз великих даних — найочевидніші способи поліпшити страхові послуги. Big data допоможе гравцям краще розуміти ризики. Робо-едвайзер на основі AI і machine learning візьмуть на себе рутинні завдання: консультування клієнтів, підбір рішень, оформлення документів [9].

Наприклад, в Україні ця категорія фінансово-технологічного сектору представлена в основному новими стартапами, серед яких: CIVILKIN — веб-сервіс і мобільний додаток для вибору, придбання і керування страховими полісами), EWA (SaaS платформа страхування), і Alfa Protection (сервіс, який захищає компанії, що працюють у сфері електронної комерції, від шахрайства з платежами) [15].

Тепер об'єктом страхування повинно стати не тільки майно, а й дані. Саме в цьому полягає головна зміна страхової сфери.

5. Накопичувальне пенсійне страхування.

На державному рівні впровадження накопичувального пенсійного страхування в Україні передбачалося з 1 січня 2019 року. Згідно з проектом закону "Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо справедливого механізму нарахування єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування", Міністерство соціальної політики запропонувало відстрочити запровадження другого накопичувального рівня пенсійної системи на 1 рік — до 1 січня 2020 року [11].

Недержавне пенсійне забезпечення в сучасному світі захищає від соціальних ризиків та є передумовою для конкурентних переваг підприємств. Періодичні фінансові кризи посилюють увагу до пенсійних систем, які активно змінюються протягом останніх років. Пенсійні

реформи відбуваються в усіх країнах ОЕСР та спрямовані на збільшення пенсійного віку, зміни у формуванні виплат, розрахунку пенсій та впровадження у пенсійні системи різних форм заощаджень. Реформування пенсійної системи має на меті забезпечення стійкості пенсійної системи та достатнього доходу населення після виходу на пенсію, а також збалансування бюджету пенсійних фондів [10]. Цю ініціативу із задоволенням підхоплюють страховики, пропонуючи цікавіші й прозоріші умови, ніж державні.

6. Індексне страхування.

Індексне страхування — це параметричний вид страхування, коли виплати відбуваються за фактом досягнення певних параметрів, зокрема, згідно з даними метеорологічних станцій. У центрі механізму програми знаходиться індекс — спеціальний показник, що характеризує вплив інтенсивності певного ризику на врожайність культури у визначальні фази розвитку [7]. Індeksi вираховують за статистичними даними, зібраними на визначеній території за тривалий період (наприклад, 15 років). Термін залежить від продукту та наявності необхідних даних. Граничне значення його характеризує настання страхового випадку та відповідає критичній втраті врожайності для сільгоспвиробника, котра визначається ще під час розробки страхового продукту. Індекс повинен дуже точно показувати, як саме певний ризик впливає на врожайність культури. Індексом можна застрахувати осінню посуху, неможливість розпочати посів через відсутність опадів чи їхню надмірність. Обмеження стосуються температури, опадів, сили вітру, товщини снігового покриву тощо.

Вже зараз можливостями індексного страхування можуть скористатися виробники провідних в Україні сільгоспкультур. До таких, зокрема, належать пшениця, жито, ячмінь, соняшник, кукурудза, цукровий буряк, гречка [8].

У сезоні 2019 р. програма індексного страхування розширить свої можливості та стане доступною і для аграріїв західних областей, де традиційною проблемою є надлишкові опади [7].

Запропоновані напрями диференціації страхових послуг на основі якісних структурних трансформацій, повинні забезпечити необхідний рівень загального економічного зростання, як страхового ринку, так і країни в цілому та створити передумови для пришвидшення процесів євроінтеграції.

ВИСНОВКИ

Таким чином, в умовах процесу фінансової глобалізації економічне зростання будь-якої країни неможливе без створення страхової системи, яка ефективно функціонує. Розв'язання багатьох проблем, що стоять перед українською економікою, — забезпечення економічного зростання, збільшення інвестиційної привабливості, конкурентоспроможності тощо — залежить також від того, наскільки ефективно функціонує страхова система.

Проведені дослідження свідчать, що страховий ринок України, перебуваючи на етапі формування, поступово адаптується до вимог європейського та світового ринків. З метою покращення ситуації необхідно активніше впроваджувати зарубіжний страховий досвід та змінювати власні моделі функціонування страхового ринку, зокрема: вдосконалювати механізм державного регулювання діяльності страхових компаній; адаптувати до світових стандартів страхове законодавство; впроваджувати новітні технології зі страхування та новітні стандарти якості обслуговування в цій сфері.

Література:

1. Офіційний сайт Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://nfp.gov.ua/>

2. Якістю, а не кількістю: Фінансові показники українського страхового ринку зростають. Бізнес журнал [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://www.business.ua/finances/4806-yakistiu-a-ne-kilkistiu-finansovi-pokaznyku-ukrainskoho-strakhovoho-rynku-zrostaiut>

3. Про затвердження Положення про обов'язкові критерії і нормативи достатності капіталу та платоспроможності, ліквідності, прибутковості, якості активів та ризиковості операцій страховика: Розпорядження від 07.06.2018 р. № 850 [Електронний ресурс] / Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг. — Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0782-18/ed20180607#n38>

4. У зоні ризику: Страхові компанії показують хорошу тенденцію росту. Бізнес журнал [Електронний ресурс] — Режим доступу: <https://business.ua/finances/4462-u-zoni-riziku-strakhovi-kompaniji-pokazuyut-khoroshu-tendentsiyu-rostu>

5. Страховий ринок України в 2019 році. Основні тренди у страхуванні. Страховий адвокат [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://www.insa.com.ua/uk/blog/chto-zhdyot-strahovoj-rynok-ukrainy-v-2019-godu-osnovnye-trendy/>

6. Кібер-страхування. MO Group [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://www.mogroup.com.ua/?p=873>

7. "Сингента" презентувала оновлену програму індексного страхування на 2019 рік. Агробізнес [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://agro-business.com.ua/2017-09-29-05-56-43/item/12809-synhenta-prezentovala-onovlenu-prohramu-indeksnoho-strakhuvannia-na-2019-rik.html>

8. Аграріям пропонують індексне страхування. Аграрний бізнес. Україна [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://a7d.com.ua/novini/36490-agraryam-proponuyut-ndeksne-strahuvannya.html>

9. Ідея для стартапу: які страхові продукти потрібні цифровому світу. Економічна правда [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://www.epravda.com.ua/publications/2018/03/23/635279/>

10. Накопичувальне пенсійне страхування: досвід Австрії. Офіс з фінансового та економічного аналізу у Верховній Раді України [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://feao.org.ua/wp-content/uploads/2015/11/austriapension.pdf>

11. Коли в Україні запрацює накопичувальна система і від кого це залежить. Перший український інформаційний <https://www.5.ua/suspilstvo/koly-v-ukraini-zapratsiue-nakopychuvalna-systema-pensii-i-vid-koho-tse-zalezhyt-rozenko-181276.html>

12. Lemonade: IT компанія, займаючися страхуванням через мобільне приложение. Страхування України [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://www.ukrstrahovanie.com.ua/news/lemonade-it-kompaniya-zanimayushhayasya-strahovaniem-cherez-mobilnoe-prilozhenie>

13. Технологія Blockchain та страхування. Страховий адвокат [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://www.insa.com.ua/uk/blog/tehnologiya-blockchain-i-strahovanie/>

14. Как "умные технологии" IOT и BIG DATA помогут страховым компаниям и как они повлияют на тарифы в будущем? СБ Малакут [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://sb-malakut.com.ua/uk/gid/kak-umnye-technologii-iot-i-big-data-pomogut-strahovym-kompaniyam-i-kak-oni-povliayut-na-tarif-v-budushhem-7321>

15. Правова ситуація та можливості сектору фінтех в Україні. Evris Law [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://evris.law/uk/statija-pravova-situacija-ta-mozhливosti-fintech-sektoru-v-ukraini/>

References:

1. The official site of the National Commission for the regulation of state financial services markets (2019), available at: <http://nfp.gov.ua/> (Accessed 15 June 2019).

2. Business Magazine (2019), "Quality, not quantity: Financial indicators of the Ukrainian insurance market are growing", available at: <https://www.business.ua/finances/4806-yakistiu-a-ne-kilkistiu-finansovi-pokaznyku-ukrainskoho-strakhovoho-rynku-zrostaiut> (Accessed 12 June 2019).

3. The National Commission for State Regulation in the area of financial services markets (2018), Order "On Approval of the regulation on mandatory criteria and norms of capital adequacy and solvency, liquidity, profitability, asset quality, and risk of insurer operations", available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0782-18/ed20180607#n38> (Accessed 15 June 2019).

4. Business Magazine (2018), "In the risk area: Insurance companies show a good growth trend", available at: <https://business.ua/finances/4462-u-zoni-riziku-strakhoviki-kompaniji-pokazuyut-khoroshu-tendentsiyu-rostu> (Accessed 12 June 2019).

5. Insurance lawyer (2018), "Insurance market of Ukraine in 2019. The main trends in insurance", available at: <https://www.insa.com.ua/uk/blog/chto-zhdyot-strahovoj-rynok-ukrainy-v-2019-godu-osnovnye-trendy/> (Accessed 12 June 2019).

6. MO Group (2014), "Cyber Insurance", available at: <https://www.mogroup.com.ua/?p=873> (Accessed 15 June 2019).

7. Agribusiness (2019), "Syngenta" presented an updated program of index insurance for 2019", available at: <http://agro-business.com.ua/2017-09-29-05-56-43/item/12809-synhenta-prezentovala-onovlenu-prohramu-indeksnoho-strakhuvannia-na-2019-rik.html> (Accessed 12 June 2019).

8. Agrarian business. Ukraine (2019), "Farmers offer index insurance", available at: <https://a7d.com.ua/novini/36490-agraryam-proponuyut-ndeksne-strahuvannya.html> (Accessed 15 June 2019).

9. Economic Truth (2018), "Idea for a startup: what insurance products are needed for the digital world", available at: <https://www.epravda.com.ua/publications/2018/03/23/635279/> (Accessed 15 June 2019).

10. Financial and Economic Analysis Office in the Verkhovna Rada of Ukraine (2018), "Accumulation Pension Insurance: Experience of Austria", available at: <https://feao.org.ua/wp-content/uploads/2015/11/austriapension.pdf> (Accessed 25 June 2019).

11. The first Ukrainian information (2018), "When the accumulation system employs in Ukraine and from whom it depends", available at: <https://www.5.ua/suspilstvo/koly-v-ukraini-zapratsiue-nakopychuvalna-systema-pensii-i-vid-koho-tse-zalezhyt-rozenko-181276.html> (Accessed 25 June 2019).

12. Insurance Ukraine (2017), "Lemonade: IT company engaged in insurance through a mobile application", available at: <https://www.ukrstrahovanie.com.ua/news/lemonade-it-kompaniya-zanimayushhayasya-strahovaniem-cherez-mobilnoe-prilozhenie> (Accessed 25 June 2019).

13. Insurance lawyer (2018), "Technology and Blockchain insurance", available at: <https://www.insa.com.ua/uk/blog/tehnologiya-blockchain-i-strahovanie/> (Accessed 25 June 2019).

14. IB Malakut (2017), "How will IOT and BIG DATA's smart technologies help insurance companies and how will they affect future rates?", available at: <http://sb-malakut.com.ua/uk/gid/kak-umnye-technologii-iot-i-big-data-pomogut-strahovym-kompaniyam-i-kak-oni-povliayut-na-tarif-v-budushhem-7321> (Accessed 25 June 2019).

15. Evris Law (2018), "The Legal Situation and Opportunities of the Fintech Sector in Ukraine", available at: <https://evris.law/uk/statija-pravova-situacija-ta-mozhливosti-fintech-sektoru-v-ukraini/> (Accessed 25 June 2019).

Стаття надійшла до редакції 20.07.2019 р.